

نقشه ایران برای عملیات شبه‌نظامیان عراق

به قلم حمصدی ملک (fa/experts/hmdy-mlk/)

۴ ژوئن ۲۰۲۱

همچنین دست‌یافتنی به

(English (policy-analysis/irans-game-plan-iraqs-militias /
العربية (ar/policy-analysis/khnt-allbt-alayranyt-lmylyshyat-araq)

Also published in Middle East Institute

درباره نویسنده

حمصدی ملک (fa/experts/hmdy-mlk/)

دکتر حمصدی ملک همنویدار استیو واشنگتن است و حوزه تخصصی‌اش شبه‌نظامیان شیعه است. او از پایه‌گذاران پلتفرم «شبه‌نظامیان زیر ذره‌بین» (https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/series/militia-spotlight) است که تحلیل‌های همه‌جانبه‌نگری درباره تحولات مربوط به شبه‌نظامیان مورد حمایت ایران در عراق و سوبیه ارائه می‌کند. وی به دو زبان فارسی و عربی سخن می‌گوید و یکی از

مقاله‌ها و دیدگاه‌ها

تهران هنوز خروج کامل نیروهای آمریکایی از عراق را هدف نهایی خود می‌داند و نیروهای نیابتی‌اش در عراق با کمال میل حاضرند برای رسیدن به این هدف هر وقت بتوانند تنش‌ها را افزایش دهند

«من پیام صریح و روشنی برای آقای اسماعیل قاتانی [فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی] فرستادم (https://www.youtube.com/watch?)

... مسئله (عراق) فارغ از هر محاسبه دیگری مربوط به ماست ... لطفاً از این به بعد ... هیچ کس با ما حرف نزنند و ما هم گوش نخواهیم داد.» قیس الخزعلی رهبر «عصائب اهل‌الحق» هرگز با این لحن درباره قاسم سلیمانی، سلف قاتانی، در تلویزیون ملی عراق صحبت نکرده بود. اما سلیمانی اکنون غایب است و همه چیز در عراق حداقل تا اندازه‌ای تغییر کرده است.

خزعلی در مصاحبه‌ای در ۱۹ نوامبر ۲۰۲۰ درباره سپاه قدس گفت که آنها تلاش می‌کردند که برخی از شبه‌نظامیان عراقی را ترغیب کنند که برای پرهیز از هرگونه واکنش آمریکا از تحریک دونالد ترامپ رئیس‌جمهور وقت آمریکا خودداری کنند. در آن زمان سیاست جمهوری اسلامی این بود که مانع از تشدید تنش با آمریکا شود و منتظر شروع مذاکرات دولت جدید آمریکا در مورد برجام و تحریم‌ها بماند.

ظاهراً خزعلی با قاطعیت درباره تصمیم شبه‌نظامیان عراق برای حمله به نیروهای آمریکایی و پایگاه‌های آمریکا در عراق «فارغ از دیگر محاسبات» حرف می‌زد. یعنی بدون توجه به سیاست ایران برای کاهش موقت تنش با آمریکا در آن دوره. او نقشه‌های خود را دنبال کرد و گروه تحت فرمانش نیز به شلیک راکت به سفارت آمریکا در بغداد ادامه داد. از جمله در حمله ۲۰ دسامبر ۲۰۲۰ که فرماندهی مرکزی ایالات متحده آن را «بزرگترین حمله در یک دهه گذشته» (https://www.wsj.com/articles/rocket-attack-on-u-s-embassy-in-baghdad-largest-in-a-decade-general-says-11608750520) توصیف کرد. این حمله باعث شد که قاتانی روز بعد برای آرام کردن «عصائب اهل‌الحق» به عراق سفر کند (https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/changing-guard-new-iraqi-militia-trends-and-responses). او موفق شد که از حملات جدی شبه‌نظامیان عراق به سفارت آمریکا در بغداد جلوگیری کند تا به این طریق نشان دهد که سپاه قدس هنوز بر نیروهای نیابتی خود در عراق کنترل دارد.

تقلد برای بر کردن خلأ قدرت

مرگ قاسم سلیمانی و ابومهدی المهندس فرمانده اصلی نیروهای حشد شعبی خلأ قدرتی ایجاد کرد که رهبران شبه‌نظامیان عراق سعی دارند آن را پر کنند. ابوفدک المحمداوی جانشین المهندس تاکنون نتوانسته این جای خالی را پر کند و در نتیجه فضا برای افرادی نظیر خزعلی فراهم آمده تا تلاش کنند نقش رهبری شبه‌نظامیان مورد حمایت ایران را به عهده بگیرند. همین امر می‌تواند توضیح دهد که چرا خزعلی تصمیم گرفت پیام خود برای قاتانی را به صورت زنده و مستقیم پخش کند. در چنین فضای گروه‌هایی مانند «عصائب اهل‌الحق» و «کتابت حزب‌الله» و «حرکت‌النحباء» ضمن اینکه در حمله به منافع آمریکا هماهنگ اند برای کسب موقعیت برتر در میان شبه‌نظامیان رقابت می‌کنند.

یکی از راه‌های کسب موقعیت برتر در میان شبه‌نظامیان اتخاذ مواضع رادیکال‌تر و نشان دادن تمایل به انجام عملیات نظامی است. پس نباید از ابراز خرسندی خزعلی از حمله احتمالی ترکیه به شمال عراق تعجب کرد. او در ماه مارس با لیخند به تلویزیون «الاتجاه» متعلق به «کتابت حزب‌الله» گفت که **تفاجع ترکیه** (https://www.youtube.com/watch?v=fV6N0pUzD0&ab_channel=%D9%82%D9%86%D8%A7%D8%A9%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AA%D8%AC%D8%A7%D9%87) «برای تحکیم موقعیت حشد شعبی در میان مردم بسیار خوب است ... ما خواهان چالش ایم».

از نظر تاریخی ایران از شبه‌نظامیان عراق برای پیشبرد برنامه‌های کوتاه مدت و استراتژی‌های درازمدت خود استفاده کرده است. به نظر می‌رسد در این مرحله ایران به هدف لغو تحریم‌های آمریکا نیروهای نیابتی خود در عراق را هم در طرح‌های خود گنجانده است. هر چه پیش‌تر می‌رویم این احتمال وجود دارد که جمهوری اسلامی از تشدید حملات علیه آمریکا در عراق به عنوان یک اهرم فشار در مذاکرات بر سر برجام با واشنگتن استفاده کند.

آیت‌الله علی‌خامنه‌ای رهبر جمهوری اسلامی در سخنرانی نوروزی خود در ۲۱ مارس (اول فروردین) تأکید کرد که کشورش هیچ عجله‌ای برای بازگشت به تعهدات خود در برجام ندارد. به نظر می‌رسد این دیدگاه یک جریان بانفوذ در داخل رژیم ایران از جمله در نیروی قدس باشد. آنها فکر می‌کنند که تهران از دشوارترین مرحله مقابله با واشنگتن عبور کرده است. **صادرات** (https://thediplomat.com/2021/03/china-is-buying-record-amounts-of-iranian-oil) نفت خام ایران در حال افزایش است و این کشور برای بهبود اقتصاد خود و رهایی از تحریم‌های ایالات متحده یک قرارداد درازمدت (https://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-56574336) به ارزش ۳۰۰ میلیارد دلار با چین امضا کرده و به نظر می‌رسد که به تدریج دارد به دارایی‌های مسدودشده (https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2021/03/07/iran-says-US-approved-release-of-3-bl-tn-of-iran-s-funds-in-iraq-oman-s-korea) خود در خارج از کشور نیز دسترسی پیدا می‌کند.

تنش‌افزایی و اهرم فشار

جمهوری اسلامی به جای آنکه به سمت میز مذاکره برود و مجبور به دادن امتیاز شود می‌تواند با استفاده از نیروهای نیابتی خود در عراق و سایر کشورهای منطقه علیه منافع آمریکا و متحدانش عمل کند تا بعد بتواند در جریان مذاکرات از این امر به عنوان اهرم فشار استفاده کند. نشانه‌های اولیه این گرایش پیشاپیش دیده شده است. در ماه ژانویه سپاه قدس برای ایجاد یک گروه پوششی عراقی به نام «الویه الوعد الحق» (تیب‌های وعده حق) چراغ سبز نشان داد. گروهی که مأموریت آن حمله به عربستان سعودی در داخل خاک عراق بود. این گروه پهنادهایی را بر فراز ریاض پایتخت عربستان سعودی به حرکت درآورد و این پهنادها از قراره که گفته می‌شود به قصر سلطنتی پیامه نیز حمله کرده‌اند. علاوه بر این تشدید حملات حوثی‌ها علیه عربستان سعودی و تحولات مربوط به جنگ داخلی یمن را نیز می‌توان بخشی از این استراتژی ایران قلمداد کرد.

به نظر می‌رسد شبه‌نظامیان عراقی مثل عصائب اهل‌الحق برای چنین تشدید تنش‌هایی آمادگی دارند و رهبران آنها نیز از مواجهه با «چالش‌ها» بی‌خیالند که به نفع آنها باشد. ابراز رضایت می‌کنند از اینها گذشته آنها این نفوذ و جایگاه فعلی خود را مدیون دوران طولانی اشغال آمریکا و جنگ با داعش هستند. در واقع برخی از شبه‌نظامیان عراقی بیشتر مایل اند که از دستورات ایران پیروی کنند. مشروط به آن‌که این دستورات برای تشدید تنش باشد تا تنش‌زدایی. خزعلی که اکنون بعد از کنار رفتن ترامپ ظاهراً اعتماد به نفس بیشتری یافته و به جای اینکه از مکانی نامعلوم با هوادارانش حرف بزند در میان آنها سخنرانی می‌کند. در ۲ آوریل نیروهای آمریکایی را چنین تهدید کرد (http://alahad.tv.iq/?page=article&itemId=92032): «ما تأکید می‌کنیم که اگر آمریکا نیروهای خود را از تمام مناطق عراق از جمله شمال عراق (کردستان) خارج نکند عملیات کنونی ادامه می‌یابد و از نظر کمی و کیفی افزایش خواهد یافت».

جمهوری اسلامی این نقشه کوتاه مدت را به عنوان گامی در جهت بیرون راندن کامل نیروهای آمریکایی از خاک همسایه غربی خود در نظر می‌گیرد. ایران بر این گمان است که نیروهای آمریکایی یک بار در سال ۲۰۱۱ عراق را ترک کردند و حالا هم هیچ دلایلی وجود ندارد که این کار را دوباره انجام ندهند. شبه‌نظامیان عراقی نیز کاملاً چنین حس می‌دارند. آنها بر این باورند که تا زمانی که نیروهای آمریکایی از عراق خارج نشوند

نمی‌توانند به هدف نهایی خود یعنی در دست گرفتن دولت عراق برسند. کاری که حزب الله در لبنان کرده است.

حصدی ملک هموندیار انستیتو واشنگتن و کارشناس شبه نظامیان شیعه عراق است. او یکی از نویسندگان پژوهشی است با عنوان «سربلند اما سرکش: آینده بسیج مردمی در عراق» که انستیتو در سال ۲۰۲۰ منتشر کرده است. این مقاله پیش از این در وبسایت (MEI) منتشر شده است. ❖ (<https://www.mei.edu/publications/irans-game-plan-iraqs-militias>)

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

[Iran Takes Next Steps on Rocket Technology](#)

فوریه ۲۰۲۲

Farzin Nadimi

([/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology](#))

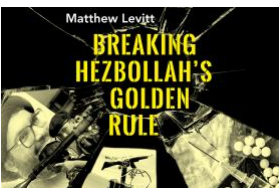
BRIEF ANALYSIS

[Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism](#)

فوریه ۲۰۲۲

Simon Henderson

([/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism](#))

ARTICLES & TESTIMONY

[Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule](#)

فوریه ۲۰۲۲

Matthew Levitt

([/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule](#))

TOPICS

([/policy-analysis/trwrysm](#)) تروپیسیم

([/policy-analysis/nzamy-w-amnyty](#)) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

([/policy-analysis/raq](#)) عراق

([/policy-analysis/ayran](#)) ایران